

Nomádok

Dél-Irán cigányai

A régi perzsa birodalom fővárosa Iszfahán volt, amelynek Nagy Abbasz sah építette pompás épületei engem az ezeregyéjszaka meséire emlékeztettek. Az Iszfahántól délre elterülő fennsík merő kősvatag, és csak itt-ott szaktítja meg oázis. E tájon él a dél-perzsi kahgáj nomád törzs. Magas, fekete sátraik hat-nyolcas csoportokban helyezkednek el. A sátrak bejárati nyílása mindig kelet felé tekint.

A férfiak csíkos pamutöltönyt és pongyolára emlékeztető köntöst hordanak, továbbá valamilyen fejedőt védelműl az erős napsütés ellen. Az asszonyok szoknyája tarka, vállukra kendőt terítenek, hajukat turbánszerűen megkötött kendő takarja. A kisgyermek fejét is bebugyolálják az izzó napsugár, este pedig a kemény hideg elleni védelműl. A sátrak fekete kecskeszőrből készülnek, laza szövésűek, tehát a hideg és a szél ellen oltalmat nyújtanak. A sátrak „padlóját” finom szövésű, ragyogó színű perzsaszőnyegek borítják. Az ágyneműt, a takarókat és az egyéb ingóságokat a sátor ama oldalán halmozzák fel, ahonnan a szél támadása várható. A fiatal lányok legtöbbje – az európaiak szemében is – nagyon szép. Hét szoknyát viselnek egymás fölött, fekete hajukat fehér kendővel fedik, és saját cserzésű, rövid szárú fehér csizmát hordanak.

E nomád törzs tavasszal vándorútra kel. Ilyenkor sátraikat és egyéb ingóságaita tevékre rakják, és a Fars tartományban (a Perzsa öböl partján) lévő téli táborhelyükről a kétezer méter magas hegyekbe vonulnak. Eközben sátraikat naponta felállítják és lebontják. Minden évben ugyanazon az útvonalon haladnak, vándorlásuk céltudatos: friss legelőket keresnek állataik számára. Előfordul, hogy észak felé vonultukban a kahgájok egy-egy földterületet bevetnek gabonával, és a termést ősszel – visszajövet – learatják. A falusi lakosság lenézi ugyan őket, de fél is tőlük, és nem mer a termésükhöz nyúlni. A felfegyverzett nomádok viszont nem riadnak vissza attól, hogy egy-egy kecskét vagy birkát „véletlenül” magukkal vigyenek. Gyakori, hogy a parasztok megkérlik őket: átvonultukban irtsák ki a földeket pusztító vaddisznókat, és az is előfordul, hogy a kahgájok a parasztok megbízásából felhajtják azok nyájait a hegyi legelőkre, amiért cserébe gabonát és lisztet kapnak tőlük. A békés együttműködés e megnyilvánulásai mellett azonban gyakori a parasztok és a nomádok közötti összetűzés. A parasztok sokszor fallal körülvett falvakba húzóva várják meg, amíg a kahgájok elvonulnak. A házasság is ritka közöttük.

A nomádok „fejedelmének” óriási tekintélye, sátra gazdag, díszes és rengeteg szolgája is van, akik szükségleteiről gondoskodnak, s a nyájait őrzik. Számos alattvalója pedig ajándékokkal látja el. Voltaképpen törzsfő. Főoglalkozása a vadászat. Nem ritka, hogy palotája van Svájcban, ahol felesége és lányai tartózkodnak az év néhány hónapjában. Arra is akadt példa, hogy gyerekeit Oxfordban neveltette. Bár ő maga is el-ellátogat hozzátartozóihoz európai palotáiba, jól tudja, hogy nem kívánatos sokáig távol maradnia népétől. Néhány havi nyugati luxuselet utána a „fejedelmi asszony nép” is visszatér a családi sátorba, amelyből nem hiányoznak a technika vívmányai, köztük a TV, videó, rádió sem. És néhány Cadillac... A törzsfő tiszte ugyan öröklődő, de népének jogában áll őt leváltani.

E nomád törzs gazdasága állattenyésztésen alapszik. Hatalmas birkanyájai, méneseik és számarcsordáik vannak. Tevéikről nem is beszélve. Állataikra – és szép asszonyaikra – nagyon büszkék, évszázadok óta kialakult haditaktikával védik őket az idegenek és az esetleges támadások ellen.

A kahgájokat megkísérelték a Fars tartományban letelepíteni és iskoláztatni. Ők azonban nem tudták megszokni a házakban való tartózkodást, s gyors egymásutánban megkapták az összes „civilizációs betegséget”, gyermekeik pedig a trachomát. Sokan meghaltak. A helyhezköltési kísérlet kudarca után ismét megengedték nekik a vándorlást.

A kahgájok elődei állítólag Indiából és Türkmenisztán sztyeppéiről származnak, ma azonban már a perzsa néphez tartoznak. Asszonyaik a sátrak homályában csomózzák a híres, tarka pompázatú kahgáj szőnyegeket. Ezekhez a gyapjút saját birkáikról nyírják. Anyáról leányra száll a gyapjú festésének-fonásának és szövésének tudománya. Titkaik: miképpen kell a gyapjút bizonyos füvek főzetébe, illetve állati vérbe mártani, hogy selymes fényű és ragyogó színű legyen.

A szőnyegek hagyományos mintázatában tudatosan mindig elkövetnek egy kis hibát, mivel a babona szerint a „tökéletes kihívja maga ellen a szemmelverést”. A babonák egyébként is nagy szerepet játszanak életükben. A fiatal lányok buzgón főzik a szerelmi bájjalt, mielőtt az egész törzs számára eseményszámba menő lakodalomra sor kerülne.

A mohamedánokkal ellentétben a kahgájok monogámok, azaz egynejúek. Igen családszeretők és híresen összetartók...

Szécsi Magda versei és rajzai ismételten szerepeltek a *Barátság*-ban, 1995 év karácsonyi „Ajándék-antológiánk”-ban például „Hőszakadás...” című poémája. „A fekete bálvány birodalma” (1993), valamint „Madarak aranyhegedűn” (1995) című meséskönyvét 1996. szeptember 15-i számunkban mutattuk be. Szécsi Magda 1996-ban Éva húgával Iránban járt – ottani benyomásait őrzi a jelen írás.